

Jutlus Viljandi Pauluse kirikus P, 17.11.24 kell 10.00, 25. pühapäev *post Trinitatis*

Lektsioonid: 1Ts 5:2–11; Mt 24:36–44

Jutlus: Ps 94:8–15

Laulud: 179 (1–3), 176 (1–3, 4); mälestuslaul 439; 347 (1–3); 202 (1–3)

Saage aru, te sõgedad rahva seast ja te albid! Millal te saate targaks? Kes kõrva on istutanud, kas tema ei peaks kuulma? Kes silma on valmistanud, kas tema ei peaks nägema? Kas rahvaste karistaja ei peaks nuhtlema, tema, kes õpetab inimesele teadmist? Issand teab inimese mõtteid, et need on tühised. Önnis on mees, keda sina, Issand, karistad ja kellele sina õpetad oma Seadust, et temale anda vaikset elu kurjal ajal, kuni õelale kaevatakse auku. Sest Issand ei tõuka ära oma rahvast ega jäta maha oma pärisosa, vaid kohus taotleb jälle õigust ja selle järgi käivad kõik, kes on õiglased südamelt.

Tänane kirjakoht pärineb psalmide raamatust. See on Piiblis eriline raamat, kuna pole tekkinud kirjaniku töö tulemusena, vaid sündinud Iisraeli rahva jumalateenistuslikust elust enesest. Psalmid on olnud ka enne kirjapanemist suulise traditsiooni osa, võib-olla võrreldavad meie eesti rahvalauludega, mis levisid põlvkondade viisi suust suhu, enne kui nad kord üles kirjutati.

Seega võiks öelda, et psalmid on sündinud Jumalat tänava või Jumalat otsiva inimese südame kõnena, omalaadse palvena. Aga miks ka mitte poeetilis-muusikalise loominguna, millega ka meie kaasaja inimesed tegelevad, ka meie teiega. Teie õpetaja Marek on samuti poeet!

Seepärast kannavad psalmid endas võib-olla enam inimlikkust kui muu Pühakirja sõna, inimlikkust nii heas kui halvas mõttes – siin avaneb inimsüdame suurus ja viletsus.

Teine asi, mida tahaksin sissejuhatuseks öelda on see, et psalmid, nagu muugi Pühakiri, on tekkinud eri ajastutel ja eri olukordades ning jagunevad 150-psalmilises tervikkompositsioonis alaosadeks. Meie kõnealune Ps 94 kuulub kompositsiooni, millesse kuuluvad psalmid 93–100 ja mida nimetatakse piibliteaduses „Kuningas Jahve psalmideks“.

Kust selline pealkiri? Jahve on Jumala nimi, mida meie rahvas on vist rohkem harjunud hääldama Jehoova, ehkki korrektne on tõepoolest Jahve. Kuningas Jahve (või Jehoova) on aga Issanda, meie Jumala tiitel, mida just nendes nimetatud psalmides rõhutatakse eriliselt. Nt Ps 93:1: „Issand on kuningas! Ülevusega on ta riietunud. Issand on riietunud, ta on võõtunud võimusega; ka on ta kinnitanud maailma, et see ei kõiguks.“ Või Ps 95:3j: „Sest Issand on suur Jumal ja suur kuningas üle kõigi jumalate. Tema käes on maa sügavused ja tema päralt on mägede tipud. Tema oma on meri, sest tema on selle teinud, ja tema käed on valmistanud kuiva maa.“

Meie kõnealune psalm 94 jääb nende kahe psalmi vahele ning on temaatiliselt ja keeleliselt mõlemaga väga tihedasti seotud. Psalmis 94 küll Jumalat otsesõnu kuningaks ei nimetata, kuid nimetatakse Tema muid valitsemisviise, mida peagi vaatame.

Niisiis, Issand on kuningas! See on meile, ristirahvale oluline eeldus, sest see eeldus määrab meie tegeliku kodakondsuse. Me oleme küll oma riigi kodanikud, enamik meist arvatavasti Eesti Vabariigi kodanikud, kuid tähtsam on see, et oleme Jumala kuningriigi kodanikud. Kuulsime eelloetud katkest Ps 93, et Issand on kinnitanud maailma, et see ei kõiguks. Seega valitseb kuningas Jumal oma loodud maailma nii, et need inimlikud vapustused ja mured, mille all meie, inimesed oma elus pidevalt kannatame, Jumala loodud maailmakorda põrmugi ei mõjuta.

See, kallid sõbrad, on oluline eeldus meie elu, eriti kaasaegse ühiskondlikest pingetest laetud elu, elamiseks rahu, kuningas Issanda rahu.

Kuid selles jumalikus kõigutamatuses ja rahu on kuningas Issandal ka palju tööd ja muret oma loodu valitsemisel. Kõige suurem murelaps on muidugi inimene, kelle Jumal on loonud vaba tahtega olendiks, kuid kes on seda vaba tahet kasutanud oma Looja vastu. Nagu teame, on Jumal otsustanud, et Ta talub seda olukorda ega hävita oma loodut, sest ta on selle ju kord kuulutanud väga heaks. Järelikult on kõik see, mis Jumalat tema loodu juures kurvastab, juba luues Jumala mõttes olnud. Ja ta tahab oma loodut kindla eesmärgi kohaselt kasvatada.

Meie teame, tänu Jumalale, mis on kuningas Issanda eesmärk: see, et inimkond saaks Tema Poja

Jeesuse Kristuse sarnaseks! Meie teame, et Jumal on oma Poja selle üleannetu loodu eest ohvriks toonud ja teame seetõttu ka teed Jumala juurde tagasi. Võime olla kindlad, et Jeesus Kristuse läbi võime olla kuningas Jumala riigi täisõiguslikud kodanikud, kellel on õigused, aga on ka kohustused. Ent vaatame nüüd, kuidas meie universumi kuningas Issand Jumal oma loodu üle valitseb. Sellest meie tänane kirjakoht Psalmist 94 kõnelebki.

Esmalt on kõne all inimesed, keda psalmist nimetab sõgedateks ja alpideks (ehk edevateks ja rumalateks). Kes need on? Need on inimesed maailma rahvaste hulgas, kes on võtnud endale valitsemise teiste inimeste üle, rõhuvad neid ägedalt ja mõtlevad, et Jumal, kui ta on tõesti olemas, seda ei näe. See on selline ateistlik või agnostiline vaade Jumalale: Teda kas pole olemas või kui ongi, siis temas niikuinii midagi teada pole võimalik. Ja vaikimisi eeldus siinjuures on muidugi see, et Jumal ei sekku inimeste tegemistesse – isegi kui ta olemas on.

Nüüd hüüabki psalmist: oh te sõgedad ja albid, millal te saate targaks? Kas Jumal, kes on kogu oleva loonud, ei peaks kõike kuulma ja nägema? Ja kas Jumal, kes näeb oma loodu üleannetust, inimeste mõtlemise tühisust, ei peaks neid karistama (sõna „karistama“ võiks tõlkida ka „distsiplineerima“ või „kasvatama“)?

Kuidas Jumal siis oma loodut karistab, distsiplineerib või kasvatab? Selliste asjade kaudu, mida inimesed nimetavad hädaks ja viletsuseks, tänapäeval ka kriisiks. Iisraeli rahvas pidi enne Tõotatud Maale jõudmist rändama 40 aastat kõrbes ja taluma erinevaid kriise, kõigi Maslow püramiidi astmete tasandil, alates füsioloogilistest vajadustest kuni eneseteostuse vajaduseni. Küll oldi hädas toidu ja joogiga, küll väriseti vaenlaste ja ohtlike loomade ees, küll nuriseti selle üle, et rahvajuht Mooses on liiga kauaks Hoorebi mäe peale jäänud ja nüüd on rahval tarvis juba oma religioosseid vajadusi rahuldada kuldvasika ümber tantsides.

See kõik aga juhtus ju Jumala väljavalitud rahvaga. Mis siis veel kõnelda neist rahvastest, kes polnud Jumalast midagi kuulnud, paganaist! Nemad tungisid üksteisele kallale ja oleksid üksteist ära hävitanud, kui Jumal poleks oma halastusest sellele piiri pannud. Nad teenisid ebajumalaid, sest inimesel on ju ikka tarvis midagi-kedagi, kes tema valutavat südametunnistust rahustaks. Nad rõhusid ja tüssasid oma ligimesi, sest pidasid esmatähtsaks oma toimetulekut siin maailmas.

Kõike seda lubas Jumal inimestel üksteisele teha, et nad tuleksid mõistusele ja saaksid targaks, targaks Jumala kriteeriumide järgi. Ja selleks, et inimestel oleks oma kriisides mingi päästerõngas, andis Jumal inimestele oma sõna, Pühakirja.

Sellest hakab kõnelema meie kirjakohta teine pool: „Õnnis on mees, keda sina, Issand, karistad ja kellele sina õpetad oma Seadust, et temale anda vaikset elu kurjal ajal, kuni õelale kaevatakse auku.“ Paneme tähele, et Issand karistab kõiki, aga mitte kõigile ei anna Issand teada seda, et just Tema neid karistab. Seda inimest, kes teab, et Issand teda tema hädades ja viletsustes karistab, on Jumal oma sõna läbi õpetanud. Või Seaduse läbi, nagu ütleb psalmist.

Tuleb meelde Ps 1, kus öeldakse sama asja teiste sõnadega: „Õnnis on inimene, kes ei käi õelate nõu järgi ega seisa patuste tee peal ega istu pilkajate killas, vaid kel on hea meel Issanda Seadusest ja kes uurib ta Seadust ööd ja päevad. Siis ta on otsekui puu, mis on istutatud veeojade äärde, mis vilja annab omal ajal ja mille lehed ei närtsi; ja kõik, mis ta teeb, läheb korda.“

Tuleb siis välja, et kurjal ajal – ehk kriiside ajal – pole Jumalasse uskuval inimesel mitte ainult vaikne elu, vaid ka viljakas elu: kõik mis ta teeb, läheb korda. Tingimuseks on muidugi see, et ta uurib Issanda Seadust ööd ja päevad.

See öine Seaduse ehk Jumala sõna uurimine tundub muidugi metafoorina, kuid mitte rohkem kui Jeesuse sõna Mt 24:44, mida täna sel ajal jumalateenistusel altarist loetakse: „Seepärast olge ka teie valmis, sest Inimese Poeg tuleb tunnil, mil te ei arvagi!“

Jumal ei arva, et peaksime oma ööune võimalikult lühikeseks tegema, et Inimese Poja tulekut mitte maha magada, ja uuriksime lambivalgel pidevalt Jumala sõna. Ka Jumal puhkas pärast loomistööd seitsmendal päeval. Ja Jeesus ütles oma jüngerile Mk 6:31: „Tulge omaette üksildasse paika ja puhake pisut!“, sest tulijaid ja minejaid oli palju ja neil polnud parajat aega süüagi.“

Niisiis on magamisel ja magamisel vahe. Üks on vaimulik uni, mis tähendab sõgedust ja alpust, ateismi ja agnostitsismi, elamist nii päeval kui ööl väliste vahenditega rahule sunnitud südamega, kuid mitte Jumala peale lootes. Teine on ööpuhkus, mille Jumal on meie kasuks andnud meie,

inimeste nõdra ihu tõttu, kuid millele eelneb palve, et Jumal inimest selle puhkuse ajal hoiaks, ja järgneb tänapalve, et Jumal on inimest möödunud ööl hoidnud.

Meie kirjakohas on ka öeldud, et samal ajal, kui jumalakartlik inimene elab vaikset, kuid viljakat elu, kaevatakse õelale ehk jumalatule auku. Kaevaja on Jumal. Ja see augu kaevamine ei tähenda mitte seda, et ka jumalatul inimesel on elus mingeid õnnetusi, vaid pigem seda, et tema hiilgav karjäär saab ootamatu lõpu, nagu auku kukkudes.

Ametikaaslaste seltsis hiljuti seda õela auku kukkumist arutades tuldi mõttele, et jumalatu inimese suurim karistus ongi see, et tal läheb elus lõpuni hästi. Jumal isegi ei vaevu talle mingeid kriise ette tooma, mis paneks teda kahtlema, kas ta on oma eluga ikka õigel teel.

Meie kirjakoha lõpus aga kinnitab psalmist: „Sest Issand ei tõuka ära oma rahvast ega jäta maha oma pärisosa, vaid kohus taotleb jälle õigust ja selle järgi käivad kõik, kes on õiglased südamelt.“ See tõdemus on veelkord kinnituseks, et see, keda Jumal on oma sõna ja Vaimu läbi kutsunud, ei pea kartma mahajätmist ei päeval ega öösel, kui ta on otsustanud Jumalalt saadud armu sisse jääda. Inimese süda pole küll loomu poolest õiglane – ütleb ju Jumal 1Ms 8:21, et inimese südame mõtlemised on kurjad ta lapsepõlvest peale –, kuid usus Jeesusesse Kristusesse saab see süda jälle õiglaseks.

Selline on siis kuningas Jumala viis oma loodu üle valitseda. Paljutki sellest meie, inimesed ei mõista. Kuid ega kooliski ei tea me kohe kõike seda, mida meie õpetaja teab. Oma targa kasvatamise ja õpetamise abil viib hea õpetaja meid järjest eesmärgi poole. Ja kui see eesmärk inimlikus maailmas on täisväärtuslik ühiskonnaliige, siis Jumala riigis on see eesmärk Jumala ees õige inimene. Ja paremat õpetajat meie Issandast pole!

Aamen.